

розвиваючі завдання освітнього процесу закладу у методичній системі формування екологічної компетентності. Для формування екологічних знань, екологічної культури молоді необхідно залучати їх до конкретних та практичних дій із збереження, охорони та відновленню довкілля.

Список використаних джерел:

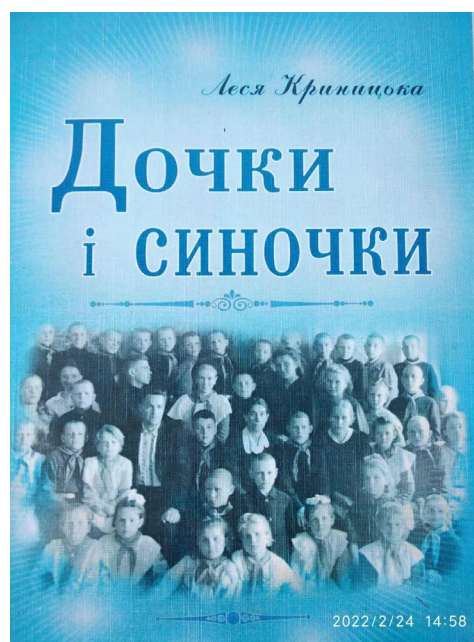
1. Пруцакова О. Л. *Сутність та види екологічної компетентності особистості*. Зб. наук. праць. – К.: Лаура, 2005. (№ 8.). С. 16–19.

М. А. ГОРДІЄНКО – МОЛОДШИЙ КОЛЕГА А. С. МАКАРЕНКА

*Кривонос О. В.
Охтирка, Україна
Пивовар Н. М., Хілінська Т. В.
Полтава, Україна*

Нині, як і сто років тому (опісля 1917-го року), в Україні склалася та політична й соціально-економічна ситуація, яка ізнову негативно позначилася перш за все на найнезахищеніших: на становищі не просто педагогічно занедбаних дітей, а й всебічно занедбаних: реально абсолютно бездоглядних й таких, що потребують елементарних речей, а саме: їжі, одягу, медичного обслуговування. Багатолітнє безробіття батьків, воєнні конфлікти, епідемії дитячих інфекцій, що знову підняли голову, коронавірусна пандемія зумовлюють давно незвичні для нашого соціуму і тим більш тяжкі виклики.

Як справилися із цим сто літ тому? Аналізуючи наукові принципи подолання безпритульності А. С. Макаренком й усього, що із нею було пов'язане у 20-х рр. минулого сторіччя, а так само – й учнями, послідовниками цього великого педагога у Другу світову війну, по війні, бачимо: саме такий аналіз допоможе нам «...уникнути помилок у розв'язанні цієї проблеми і сприятиме створенню наукових підходів щодо практики виховання даного контингенту дітей» [9]. Й у цьому сенсі перед нами все чіткіше

На знімку:
обкладинка книги
про спецдитбудинки, яким
керував педагог
М. А. Гордієнко [5].

вимальовується непересічна педагогічна фігура Михайла Андрійовича Гордієнка – директора Охтирського спеціального дитячого будинку № 1 для сиріт загиблих у Другій світовій війні фронтовиків та партизанів [2, 5].

Найяскравіший факт з біографії молодого М. А. Гордієнка: він працював у Охтирському Дитячому містечку ім. М. О. Скрипника (на Монастирській горі, ще – Охтир-горі), де успішно керував М. Л. Довгополюк [1, 3, 4] – колега й іноді опонент самого А. С. Макаренка. Тут М. А. Гордієнко (це ще до війни) був комсомольським організатором у Народній сільськогосподарській школі (НСШ). З того й почали розвиватися не тільки його природні здібності роботи дітьми, але й навички педагогічного впливу на сиріт та напівсиріт, хоча перший такий досвід вже був набраний: якийсь час працював директором Середино-Будського дитбудинку ім. Миколи Островського (Сумська обл.).

Повернувшись зі Сталінградського фронту з покаліченою ногою на батьківщину, в Україну, став директором дитбудинку в селі Іванівка на Охтирщині (Сумська область), а потім – директором Охтирського спецдитбудинку № 1 для сиріт фронтовиків та партизанів. «За взірцеву постановку та високу якість учбово-виховної роботи» у дитбудинку МОН України вже у квітні 1947-го нагородило М. А. Гордієнка знаком «Відмінник народної освіти». Самовіддано трудився у дитбудинку й тоді, коли ампутували ногу. Практично – до самої смерті од невилгойних ран [2, 6, 8, 5].

Тож більше двадцяти літ цей педагог, що був, по суті, змолоду своєрідним колегою-«вихованцем» Довгополюка (а значить – і Макаренка), Гордієнко віддав вихованню найважчого для педагогічного впливу дітей: осиротілих. На особливу увагу дослідника заслуговує його робота в Охтирському спецдитбудинку. Тут Михайло Андрійович застосував запозичені у свого наставника Матвія Лукича Довгополюка новітні педагогічні ідеї, принципи та методи виховання тих дітей, котрі отримали великі психологічні травми у війну, од безпритульності. Майже всі вони були маленькими свідками і боїв, і навіть примусовими з боку фашистів очевидцями публічно-показових страт через повішення партизанів, заложників з числа цивільного населення: партизанів та заложників у центрі міста [5]).

М. А. Гордієнко, наслідуючи М. Л. Довгополюка, А. С. Макаренка, використовував метод народної української педагогіки: не тільки виховання, але й психологічне лікування має рухатися через колективну працю: при дитбудинку він організував підсобне господарство у найближчому селі Пологи. Також працювали, доглядаючи свій садок у літньому піонертаборі. Самообслуговування, чергування, зазвичай,

здійснювалися у спальнях, ігрових кімнатах, їдальні, школі, під час літніх походів рідним краєм тощо.

Невдовзі підсобне господарство охтирського спецдитбудинку на Всесоюзній виставці народного господарства СРСР у Москві отримало медаль учасника. І з такою емблемою на чолі своєї колони його вихованці з гордістю ходили містечком на всіх святкових, урочистих демонстраціях.

Самодіяльні гуртки, що привчали до різноманітних видів праці, тимурівське шефство, поєднання педагогічного керівництва з самоуправлінням, різного виду самодіяльністю, – також стали елементами системи успішної, безболісної соціалізації дітей-сиріт, які застосовував М. А. Гордієнко. Тобто ідея гуманістичного, але обов'язково – трудового – виховання, демократії, самоуправління, котрими послуговувалися у своїй практичній педагогіці й Макаренко, й Довгополук, ще з молодих літ притаманна й світогляду Гордієнка. А теплі зустрічі з недавніми фронтовиками, партизанами, шефство над інвалідами війни стали тією трепетною ланкою, котра назавжди наживо поєднала сиріт із загиблими за їхню спільну батьківщину, зі щирим патріотизмом, виховала у цих дітей не озлобленими, а з глибокими почуттями особистої відповідальності за все, що діється навколо них, та й загалом у світі.

Так в дітях-сиротах педагогічний колектив на чолі з мудрим Гордієнком створив в розумі нового покоління не відсталий хутірський світогляд, але – глобального характеру.

Вихователька цього спецдитбудинку А. М. Павленко написала: «Якось у мене запитали: який коефіцієнт корисної дії педагогіки у вашому дитдомі? Я впевнено і з гордістю за своїх випускників відповіла: високий! І небезпідставно. Судіть самі, базуючись у своїх судженнях хоча б ось на чому: багато наших дітей, закінчивши ВУЗи, технікуми, училища, стали висококласними спеціалістами, і, зокрема, що особливо радує, як і ми, – педагогами! Однією з перших педагогом стала Зоя Кан. Довгий список тих, хто послідував за нею, і педстаж котрих – десятки років» [6, 5].

Випускники спецдитбудинку назавжди запам'ятали унікальну особистість М. А. Гордієнка: високогуманну людину, насправді батька: й доброго та люблячого, для всіх і кожного. Як пише Г. П. Гапонова (уроджена Хілько), згадуючи роки в спецдитбудинку: «...Ще продовжується війна... Йде територією дитбудинку комісований фронтовик, герой Сталінграду, – наш директор, Михайло Андрійович... Йде, як завжди, у військовій формі. Назустріч йому – хлопчина. Обов'язково зупинить:

– Синку! Підійди-но сюди. Скажи: тебе ніхто не зобиджає в нашому будинку? Ти не голодний?! Наїдаєшся? Ну, йди собі.

Побачить дівчинку:

– Дочечко! Тебе тут ніхто не зобиджає?! Не голодна? Добре... Біжи собі далі.

Ми доводилися йому не просто дітьми-вихованцями: кожен, буквально кожен для нього – рідний синок або рідна дочечка. І національність дитини ні на що не впливала! Серед нас, українців, був і татарин, і корейка, і євреї, і росіяни. Я брала приклад з нашого нового батька: Михайла Андрійовича. Він бо завжди виглядав упевненою у собі особистістю, вольовою людиною, здатним сам приймати рішення. Уявити тільки: він навіть не відправляв до міських гуртожитків тих зі своїх випускників, котрі вступали до Охтирського мед- чи педучилища. По три роки, попри всі правила (а це яка була епоха, – страшно подумати!), ще утримував їх у дитбудинку! Годував і одягав, – усе, як положено. Бо були ми для нього всі, до єдиного, не просто державні, «казьонні» вихованці, а такі любі, такі дорогі серцю синочки й дочечки. Справді рідні!» [8, 5].

Як пише А. М. Павленко: «На похороні Михайла Андрійовича Гордієнка дівчинка-сирота з блокадного Ленінграду Віта Зекрета, ридуючи, приказувала: «Прощавай, наш Батьку! Ми тебе ніколи не забудемо!» Отож, і згадуються слова Піфагора: «Бережіть сльози своїх дітей, аби вони могли плакати на Вашій могилі!» [7, 8, 5].

Список використаних джерел:

1. Галкін О. І. *Штрихи виховання : На правах рукопису. Подаровано О. В. Кривонос для власної творчої роботи автором. 2013 р. М. Охтирка. Власний приватний електронний архів О. В. Кривонос.*
2. Гордієнко Н. М. : *Спогади. На правах рукопису. Власний приватний архів Г. П. Гапонової (Хілько). м. Охтирка.*
3. Кривич Ольга *Полтавський Національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка. Організаційно-методичні засади діяльності Охтирського дитячого містечка ім. М. О. Скрипника як виховного закладу інноваційного типу (20-ті роки ХХ століття). URL: <http://dspace.pnpu.edu.ua/bitstream/123456789/7592/1/Krivich.pdf> (дата звернення: 02.02.2022).*
4. Кривицька Єлена *Мігрант часу, або «Стерео Довгополюка» (філософія одного вбивства як неслужбове розслідування). 2013 р.*
5. Кривицька Леся. *Дочки і синочки, або Життя за Піфагором: «Бережіть сльози своїх дітей, аби вони могли плакати на Вашій могилі!» (Історія дитячого будинку – історія самої Охтирки) : Документальна повість-есе. 2018–2019 рр. Харків, в-во Факт. 2019. 168 с.*
6. Павленко Анна *Нас водила молодість... : Спогади виховательки дитбудинку. Охтирська міськрайонна газета Прапор перемоги від 9 Травня 1998 р.; Всеукраїнська газета «Роксолана» №№ 26, 27, 28 за 1998 р., газета «Город А», № 35 від 28 серпня 2003 р. Власний архів Г. П. Гапонової (Хілько).*

7. Пифагор Золотой канон. Фигуры эзотерики. 2004. URL: <https://www.rulit.me/books/zolotoj-kanon-figury-ezoteriki-read-71335-1.html> (дата звернення: 12.01.2021).
8. Спогади випускників різних років Охтирського спеціального дитячого будинку № 1. На правах рукописів. Фотографії. Власний приватний архів Г. П. Гапонової (Хілько).
9. Штань О. О. Охтирський Свято-Троїцький чоловічий монастир як осередок дитячого виховання у 1920–1930 рр. Сумський державний педагогічний університет ім. А. С. Макаренка URL: <http://molodyvcheny.in.ua/ru/conf/ped/archive/471/> (дата звернення: 28.01.2022).

ВПРОВАДЖЕННЯ STEM-ОСВІТИ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ ТА ЕКОЛОГІЇ

*Крутогорова А. В.
Горішні Плавні, Україна*

Нині STEM-освіта є одним з основних напрямків сучасної освіти. Приоритетними завданнями, які ставить перед собою Концепція розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти), що схвалена КМ України 5.08.2020 р. № 960-р, є розвиток і виховання всебічно розвиненої освітньої, інноваційної особистості [1]. Така система освіти забезпечить школярам гнучкість у сучасному швидкозмінному світі, розвиток критичного мислення та творчих задатків, допоможе сформуванню власну наукову картину світу.

STEM-освіта – це комплексний міждисциплінарний підхід, який поєднує в собі природничі науки з технологіями, інженерією і математикою з проєкцією на життя, де всі предмети взаємопов'язані й інтегровані в єдине ціле, що сприяє кращій соціалізації особистості, оскільки розвиває навички співробітництва, комунікативності та творчості [3]. Її впровадження може забезпечити не лише розвиток креативного мислення та формування дослідницької компетентності, а й сприяти кращій соціалізації особистості.

Впровадження STEM-освіти на уроках біології й екології має глибинний характер і включає розв'язання сучасних біологічних проблем.

Наразі у викладанні біології й екології таких проблем є багато: великий обсяг і важкий виклад матеріалу, перенасиченість його біологічними поняттями й термінологією, недостатня кількість часу на вивчення предмету та виконання лабораторних і практичних робіт та відірваність від реального життя. Для розв'язання цих проблем учителі активно використовують технології STEM-освіти.